

Povratak staraca bogatih vrijednostima

● Izložba crteža i grafika Vilka Gecana u Muzeju grada Zagreba

U posljednja smo vremena u izložbenoj politici retrospektivno raspolažati: zadnjih dana sezona vidjeli smo izložbe Lea Juneka, Bacića, Gecana... I teško je sada odgovoriti otkud ta nostalgija za »staracima«? Nije je stvaralačka mladost pripadala drugom i trećem desetljeću ovog stoljeća. Ali oni su sada ponovo među nama i još uvijek nam bogate darove donose.

Povratak, kao Vilko Gecan, iz tajnih, skrivenih razlika.

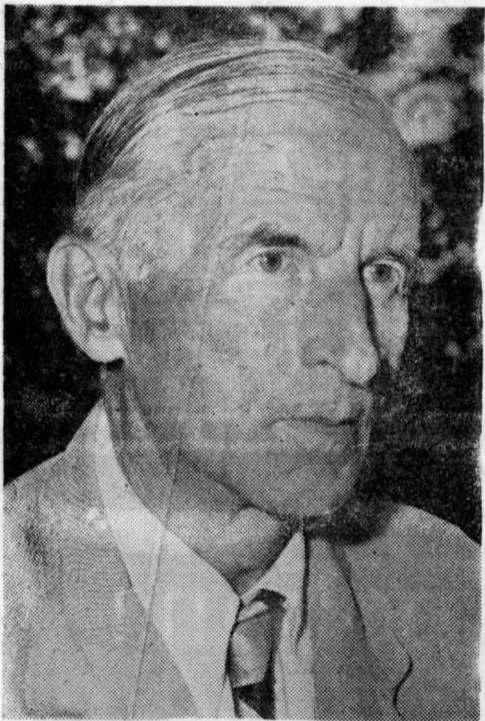
• Povratak •

V. Gecan

Njegova je naime izložba sastavljena od crteža i grafika probраних из ауторове збирке и многи су радови сада први пута изложени. Та рјетко виђена дјела углавном су свјedočanstva brzih i prolaznih umjetnikovih inspiracija i interesa; to su na brzinu učinjeni zapisi, vehementne bilješke i intimni trenuci u velikom opusu.

Višak energije čuvan je za velike zadatke kao što su mape litografija »Klinika« i »Ropstvo u Siciliji« iz 1920. i 1921. U njima je Gecan, čini mi se, pripremio jednu čitavu epohu modernog hrvatskog slikarstva koja će pobjedonosno ući u povijest s remek-djelima trećeg desetljeća kao što su »U krčmi« i »Kod stola«.

Mapa litografija »Ropstvo u Siciliji« već je dosegla onaj ekspresionizam forme kojim će to razdoblje, a trajalo je nekih desetak godina, između 1920. i 1930. biti obilježeno. Gecan u tim grafikama vrši zgušnjavanje i sabiranje krupnih oblika a zatim, prema vječnim zakonima odnosa svjetlog i tamnog, postizava snažno ritmovanje. Taj izuzetni

Vilko Gecan

dinamizam, dozvoljava da tvrdimo, da je u tom naročitom slučaju bilo moguće sintetiziranje svega što se dogodilo između sezanimizma, kubizma i futurizma.

U čitavom Gecanovom grafičkom opusu preplitanje konkretnog i univerzalnog stalno je prisutno kao nadopunjavanje sadržaja i forme, međutim on je gotovo uvijek bio vrednovan partikularno, prema formalnom ili prema sadržajnom kriteriju, ili estetskim ili književno-ideološkim mjerilima. Uglavnom mapa litografija »Klinika« i »Ropstvo u Siciliji« dugo je živio od »poruke« i zbog svog literarnog uklapanja u subjektivne i kolektivne neuroze tog vremena. Kritičari, mahom profesionalni literati, vidjeli su u tim djelima prije svega nagovještaj smrti i katastrofe, neki neidentificirani strah i uznemirenost. Poglavitno ih je interesirala Gecanova projekcija nekih bolesnih stanja duha. Antunu Branku Šimiću Vilko Gecan je »uglavnom, slikar tkz. duševnih stanja: to će reći na ljudskim licima njegovih slika odražuje se nešto, pokret ruku, glave, tijela, ukratko cijela slika nešto kazuje, pripovijeda.« Nikola Polić vidio je u tim grafikama »...nervne, beskrvne, gotovo morfinističke vizije«. Miciću Gecanov likovni svijet »djeluje kao turobna muzika čovečijeg pogreba«.

Malo je bilo onih koji su primjetili kako kod Vilka Gecana ružno i izobličeno prerasta u novu kvalitetu: u konstruktivni ekspresionizam. Taj put je vodio, dakako, preko deformacije i podvučene stilizacije figure u čemu je većina vidjela podsvijest i dramu, motiv a ne sliku.

A Gecan je imao osjećaj i za »socijalni nerv« svoje epohe i za »romantizam moralne truleži« pa je tome, djelomično, podilazio. Ne bez razloga: ono što je u njegovom grafičkom opusu doživjelo »uspjeh« i »priznanje« bilo je mahom podložno tom prevladavajućem duhu epohe.

I upravo zato je ova izložba radova iz umjetnikovog posjeda dragocjena informacija o Vilku Gecanu: u mnogim takozvanim »sporednim« listovima ona prikazuje kako se autor snalazio na čisto likovnim zadacima. Njegovi crteži američkih i pariških predjela predočuju nam ga kao nenadmašnog majstora jedne »impresionističke« crtačke namire. A aktovi vedre senzualnosti govore da je u intimnom Gecanovom ateljeu bila klima duha manje neurotična od one koja je vladala u literarnim kavanama i kavanskoj literaturi između dva rata kod nas i vani.

V. MALEKOVIĆ

Maleković, Vladimir. Povratak staraca bogatih vrijednostima. // Vjesnik, 16. srpnja 1968.